

Mieczysław Różański, Maria Dębowska

„Księga zapowiedzi łacińskiej parafii katedralnej w Łucku 1782–1826”, opr. Maria Dębowska, Lublin 2013 : [recenzja]

Łódzkie Studia Teologiczne 23/1, 114-115

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

związkach czy ideę i praktykę opcji na rzecz ubogich w doświadczeniu Kościoła Ameryki Łacińskiej i Afryki. Bardziej praktyczna w lekturze byłaby też obecność przypisów na dole strony niż na końcu publikacji.

Ewentualne wątpliwości dotyczyłyby potrzeby tak obszernego miejsca poświęconego niektórym zagadnieniom, jak wyjaśnienia dotyczące doktryny hinduizmu i islamu wraz z krytyką ich europejskich postaci (s. 44–47) czy kwestii wojny jako wprowadzenia politycznego wymiaru miłosierdzia (s. 210n). Doprecyzowania wymagałyby słowa o męczennikach heretyków i komunizmu (s. 151). Jest też kilka niejasnych stwierdzeń, będących chyba kwestią przekładu, np. *Bóg niejako sam się wycofuje, aby zrobić miejsce dla swojego miłosierdzia i życia* (s. 93).

Konkludując, trzeba powiedzieć, że książka prawdziwie zasługuje na rekomendację i upowszechnianie. Jak przystało „teologowi pierwszej ligi”, W. Kasperowi udało się w sposób wszechstronny i pogłębiony ukazać chrześcijańskie miłosierdzie i miłosierną miłość, które – na podstawie objawienia chrześcijańskiego, duchowych doświadczeń, pastoralnych racji, a także argumentów rozumowych – przekonująco uzasadnia tytułowe przesłanie o miłosierdziu jako ewangelicznym kluczu do chrześcijaństwa. Do sięgnięcia po publikację zachęca też przejrzysta struktura (9 rozdziałów i 49 paragrafów) oraz nienaganna strona edytorska (tylko jedna dostrzeżona literówka: „ludykie” na s. 196). Należy jednak nadmienić, że lektura tej książki, stanowiącej pogłębioną i egzystencjalnie nośną wizję chrześcijańskiej doktryny i praxis, weryfikującą przy okazji niektóre stereotypy i mity, jest nie tylko pociągająca, ale i budzi niepokój, a mianowicie skłaniania do rachunku sumienia, a także realności wykonywania przesłania miłosierdzia na płaszczyźnie społecznej.

ks. Grzegorz Dziewulski
Wyższe Seminarium Duchowne w Łodzi

Księga zapowiedzi łacińskiej parafii katedralnej w Łucku 1782–1826, opr. Maria Dębowska, Lublin 2013, ss. 318.

Z radością należy uznać fakt, że dr hab. Maria Dębowska z Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II wydała drukiem kolejną publikację dotyczącą terenów diecezji łuckiej na Wołyniu. Jest to tym razem publikacja łacińskiego rękopisu archiwalnego zatytułowanego *Liber proclamandarum bannarum sive denuntiationum Ecclesiae parochialis Luceoriensis tituli S. Jacobi Apostoli. Comparatus die 29 Aprilis Anno Domini 1782*. Autorka słusznie nadała temu dziełu znacznie prostszy polski tytuł, który precyzyjnie i jasno określa zawartość treściową publikowanego dokumentu.

Edycja źródłowa poprzedzona jest wstępem, w którym wyjaśnione są najpierw problemy badawcze dotyczące parafii św. Jakuba w Łucku. Nie wiadomo kiedy parafia powstała, pierwsze dokumenty świadczące o jej istnieniu wystawione zostały w 1545 r. przez Zygmunta Augusta, wielkiego księcia litewskiego, który potwierdził wcześniej dokonane nadania. Parafia ta obsługiwała duszpastersko mieszkańców miasta i okolicznych wsi, a katedra służyła mieszkańcom górnego i dolnego zamku w Łucku. Świątynia św. Jakuba usytuowana była przy ul. Tylnej, niedaleko Styru. Murowana, a wyglądem architektonicznym przypominała cerkiew, stąd w XIX w. twierdzono, że była to cerkiew prawosławna lub unicka. Kres jej działania związany był z pożarem, który wybuchł w Łucku 5 września 1781 r. Ogień strawił wówczas większą część miasta. Spłonęły wówczas dwie katedry – łacińska i ormiańska, umiejscowione w górnym i dolnym zamku. To, co zostało z katedry łacińskiej nie nadawało się do remontu, dlatego zdecydowano się na wystaranie w Komisji Edukacji Narodowej, w której posiadaniu był majątek pojezuicki, aby tam przenieść kościół katedralny. Dokonano także połączenia parafii katedralnej i parafii św. Jakuba. Dokonał tego dekretem z 13 stycznia 1783 r. biskup łucki Feliks Paweł Turski. Natomiast kościół św. Jakuba został przekazany zakonowi bonifratrów, którzy w tym mieście pielęgnowali chorych.

Proces zawarcia związku małżeńskiego, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, obowiązek trzykrotnego ogłoszenia zapowiedzi. W XVIII i XIX w. najczęściej czyniono to publicznie w kościele podczas odprawianych nabożeństw w niedzielę lub święta. Obowiązku temu czyniono zadość w miejscu stałego lub czasowego przebywania nupturientów. Była możliwość uzyskania dyspensy, udzielanej przez władzę kościelną. Fakt wygłaszania zapowiedzi był odnotowywany w księdze (*liber bannorum*). Księga została wydana zgodnie z wymogami edytorskimi. Zapisy w niej dokonywane publikowane są z zachowaniem języka wpisu, a każdy z nich został opatrzony osobnym numerem. Łącznie znajduje się w niej 1060 wpisów. Autorka czasami umieszczała dodatkowe informacje dotyczące nupturientów, które zaczerpnęła z wydanej przez siebie wcześniej publikacji *Status animarium łacińskiej parafii katedralnej w Lucku 1815–1819* (Lublin 2013).

Księgi zapowiedzi te nie miały tak wielkiego znaczenia jak księgi małżeństw (*liber copulatum, liber matrimonium*), dlatego nie przykładano do nich tak wielkiej wagi i szacunku jak do tych, w których zapisywano fakt zawarcia związku małżeńskiego. Traktowano je jako księgi o charakterze pomocniczym, i to zaważyło na tym, że do obecnych czasów tych ksiąg zachowało się bardzo niewiele. Dlatego fakt wydania jednej z nich drukiem należy przyjąć jako bardzo ciekawą publikację o funkcjonowaniu administracji kościelnej w XVIII i XIX w.

ks. Mieczysław Różański

prof. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie